

IV. 2, 3 Mezi nejvyšším Bytím a vesmírem neexistuje vztah příčiny a následku.

VASIŠTHA pokračoval: Ó Rámo, kdyby vesmír během kosmického zániku existoval v absolutním *Brahman* jakožto semínko, pak by pro svoje projevení potřeboval příčinu. Domnívat se, že by se vesmír projevil bez takové příčiny, je jako věřit v existenci dcery neplodné ženy. Nicméně sama základní příčina musí být nahlédnuta jako podstata nejvyššího Bytí, která přetrvává i v období po kosmickém zániku a kterou člověk považuje za současné stvoření. Mezi nejvyšším Bytím a vesmírem však vztah příčiny a následku neexistuje.

Miliony vesmírů se v neomezeném Vědomí zvaném *čít ákáša* zjevují jako smítka prachu v proudu světla pronikajícího do místnosti dírou ve střeše. A jako nelze zrnka prachu vidět venku na denním světle, tak tento svět nelze nahlížet v nejvyšším neduálním Vědomí. Je to proto, že světy nejsou od nejvyššího Vědomí odděleny, podobně jako není oddělena podstata člověka od člověka samotného.

Na konci kosmického zániku vznikne Stvořitel, jenž není nic jiného než paměť či vzpomínka. Myšlenky vznikající ze vzpomínky vytvoří projevený svět, jenž není o nic skutečnější než obrazy, které vytvářejí mraky plující po obloze. Vzpomínka, z níž myšlenky vycházejí, však nemá pevný základ, neboť všechna božstva předchozího cyklu stvoření včetně Stvořitele Brahmy dosáhla osvobození. A pokud tu není nikdo, kdo by si pamatoval, jak může existovat vzpomínka či paměť?

Paměť, která vznikla ve Vědomí, ať už z předchozí zkušenosti či jinak, se jeví jako svět a takové spontánní projevení světa v neomezeném Vědomí se nazývá spontánní stvoření. Projevený svět přijal jemnou éterickou formu zvanou kosmická bytost neboli *puruša*.

V jediné malé částěce se zjeví tři světy se všemi částmi, jakými jsou například prostor, čas, čin, podstata, den či noc. V každé částěce světa jsou pak další částěčky, jež obsahují další světy, podobně jako lze ve členité struktuře mramoru nalézt obraz člověka, potom v obraze jeho končetin zase obrazy dalších postav a tak dál až do nekonečna. Pro osvětleného, a stejně tak i pro nevědomého člověka obrazy a vidiny nemizí, avšak osvětlený je nahlíží jako *Brahman*, kdežto nevědomý vidí vždy jen svět! V naprostém prázdnu pochopíš, čemu se říká „vzdálenost“, a v neomezeném Vědomí pochopíš, čemu se říká „stvoření“. Stvoření je jen slovo, nikoli Skutečnost o sobě.